3203

491.99-8
U-44

1897

2017
268

1897. № 878.
Հրատարակութիւն Ե. Տ-Ղեւոնդեանի

Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆՑ

ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ՏԱՍՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԻՊ

Библиотека Института Востоковедения Академии Наук СССР
SIG. MUS. ASIAT. C. ACADEMIAE SCIENTIARUM
270

ԹԻՖԼԻՍ
Տպարան Մ. Վարդանեանցի, Վելիամինով. փող. № 7.
1897

2010
1998-8
-44
2010

С арт-к
2688

Հրատարակութիւն Ն. Տ.-Ղեւոնդեանի

491.99-8
Ա-44

Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆՑ

ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

БИБЛИ-ТЕКА
ИНСТИТУТА
ЯЗЫКОЗНАНИЯ
Академии Наук
СССР

ՏԱՍՆԵՐԵՔԵՐՐՈՐԴ ՏԻՊ

ԹԻՖԼԻՍ
Տպարան Մ. Վարդանեանցի, Վերամինով. փող. № 7.
1897

Дозволено Цензурою, Тифлисъ, 23-го Марта 1897 г.

50481-ա

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀՍՍՌ-Арм ССР
Ա. անվ. Ա. Մասնիկյանի անվան
36214-66

արտ

տատ տարտարտ.

—

մարտ

մարտ, մատ, տատ, տատամ, արտամ.

—

մարտը

մարտը, Գոատը, մատը, արտը, արտամ.

—

մարտը տալիս է

վիս է

տալ, լալ, էլ, սէլ, իմ, սիմ, միս, մաս, էր, սէր, տէր, սար, սալ, լար, սիրտ, տամիս, տատի, տարի, տարի, մարի, մասիս, մատրի, մատիտ, մարիամ.

Մարտը ամիս է։
Մի ամիս է մարտը։
Մասիսը սար է։
Արամ, արի, մի մատիտ տամ։
Մարիամ, արի, իմ մատիտը տար։

Մարտը տալիս է ճնծաղիկ։

ճնծաղիկ

ճի, ինձ, տանձ, սանձ, սալ, ծամ, ծիտ, ծիծ, սան, նան, տակ, տիկ, կէս, մէկ, համ, կալ, լակ, կար, նալ, նամ, աղ, տաղ, մաղ, ծաղիկ, կաղին, իլիկ, կաղնի, կարաս, Մինաս.

Մարտը ճնծաղիկ է տալիս։
Մարտ ամիսը ճնծաղիկ է տալիս։
Ճնծաղիկը մարտին կելնի։
Մարտ ամսին ճնծաղիկ կելնի։

ա. է. ը. ի.
մ. ր. տ. ճ. ն. կ. ղ. ծ. լ. ս.
Ս. Ր. Տ. Ձ. Ն. Կ. Ղ. Ծ. Լ. Ս.

Ապ—րի—լը կա—պոյտ մա—նու—շակ.

պ. շ. ու. ոյ.
պապ, պաս, պատ, կապ, ուր, ում ուլ.

էշ, շուն, ուշ, շուտ, նուշ, կոյս, լոյս, ծոյլ.
կատու, կաշի, շամամ, մաշիկ, Արշակ.

կապաց, անկապ, պանիր, կապոյտ, Ղուկաս.

Ապրիլը տալիս է կապոյտ մանուշակ։
Մանուշակը կապոյտ ծաղիկ է։
Կապոյտ մանուշակը ծաղկում է ապրիլին։
Ապրիլին ծաղկում է կապոյտ մանուշակը։

ա. է. ը. ի. ու. ոյ.
լ. ծ. կ. ճ. ղ. մ. ն. շ. պ. ս. տ. ր. ւ.
Ա. Է. Ը. Ի.
Լ. Ծ. Կ. Ճ. Ղ. Ն. Շ. Պ. Ս. Տ. Ր.

շուն

Մայիսին բացւում է վարդը.

այ. ց. վ. դ.

այս, այդ, այն, բայց, բան, բոյս, բաց.

լաց, ցուրտ, դա, դու, դաս, սարդ.

վաղ, վաշ, վար, վուշ, սայլ, մայր այծ.

այսպէս, այդպէս, այնպէս, վայրի.

Վարդը մայիսին է բացւում:
Մայիսին վարդը բացւում է:
Կարմիր վարդը բացւում է մայիսին:

ա. է. ը. ի. ու. ոյ. այ.
բ. դ. լ ծ. կ. ճ. ղ. մ. ն. շ. պ. ս. վ. տ. ր. ց. ւ.
Ա. Է. Ը. Ի.
Բ. Դ. Լ. Ծ. Կ. Ճ. Ղ. Մ. Ն. Շ. Պ. Ս. Վ. Տ. Ր. Ց. Ւ.

այծ

Սոխակը երգում է անուշակ.

ո. ե. գ. խ.

սով, ծով, կով, բոխ, խակ, խաղ, խամ.

խուլ, մուխ, մեխ, սեխ, դեղ, գիր, գոմ.
գոյն, գայլ, գող, դող, տող, ցեղ, ցեխ.

Գեղամ. Գրիգոր, գերի, խախալ, խաղող.

Սոխակը անուշ է երգում:
Սոխակի երգը շատ անուշ է:

ո. աւ.

որ, որպէս, որդի, ոսկի, որբ, որդ, որս.
կաւ, խաւ, լաւ. ցաւ, նաւ.

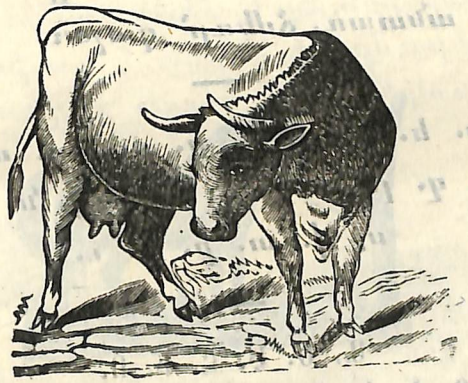

կով.

Յունիսը մեզ խոտ է տալիս,
Իսկ յուլիսը առատ ցորեն։

յ. գ. ռ.

մեզ, ձեզ, եզ, խոզ, զոխ, զարդ, պարզ.

ռուս, ռումբ, կեռ, տառ, բառ.

յայտնի, յանկարծ, յատակ, յիսուն, Ցիսուս.

լեզու, գազան, զանգակ, ռամիկ, ռեզին.

Յունիսն ու յուլիսը առատ ամիսներ են։
Ամառն ամեն բան առատ է լինում։
Ամառն անտառ, ձմեռը՝ դաշտ։

ա. ե. է. ը. ի. ո. ու. ոյ. այ.
բ. գ. դ. զ. լ. խ. ծ. կ. ձ. մ. յ. ն. շ. պ. ռ.
ս. վ. տ. ր. ց. ւ.

Ա. Ե. Է. Ը. Ի. Ո.
Բ. Գ. Դ. Զ. Լ. Խ. Ծ. Կ. Ձ. Ղ. Մ. Յ. Ն. Շ. Պ. Ռ.
Ս. Վ. Տ. Ր. Ց. Ւ.

Օգոստոսը տանձ ու խնձոր
Եւ ուրիշ շատ հասուն մրգեր։

օ. և. հ.

օր, օղ, օգ, օձ, տօն, հօր, մօր.

Օգոստոսին հանում են շատ մրգեր։
Ես այդ ամսին իմ հօր հետ գնում եմ այգի։

Սեպտեմբերը մեզ տալիս է
Խաղողի բոլոր տեսակը։

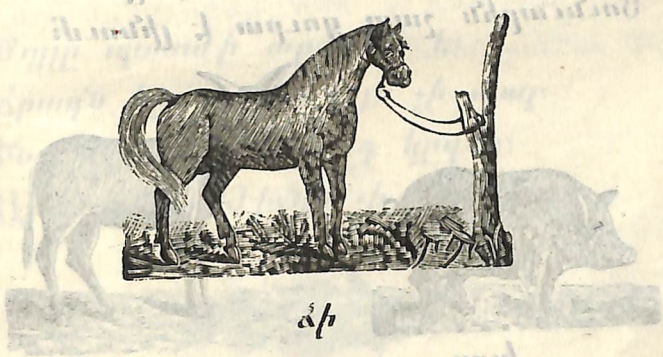

ձի

Հոկտեմբերը կարմիր գինի,
Նոյեմբերը — բոզկն ու տակը։

Դեկտեմբերին ձիւն է գալիս,
Յունուարին ծածկւում սար ու ձոր,
Փետրուարին սկսւում է
Փոփոխակի ցուրտ ու տաք օր։

իւ. փ. ք.

ձիւն, սիւն, իւր, իւղ, գիւղ, շիւղ.

փակ, փոս, փառք, քար, բոյր, քեզ, գիրք.

արիւն, հարիւր, փափուկ, քաղաք.

Ձիւնը դեկտեմբերին է գալիս։
Նոյեմբերին էլ է ձիւն գալիս։
Սարերումը ձիւն շատ է գալիս։
Յունուարին շատ ցուրտ է լինում։

խոզ

էշ

Ահա այսպէս բոլոր տարին
Թաւալւում է չորս շրջանում.
Այս պատճառով չորս ժամանակ
Զորս եղանակ է մեզ բերում։

թ. չ. ճ. ժ. ջ.

թաթ, թութ, ճիթ, չէջ, ճաթ, ճութ, ճաղ.

մաճ, ճաշ, ժամ, թէժ, խեժ, ժախ, ժեռ.

ջանք, ջուխտ, սաջ, քաջ, լանջ, ունջ, մունջ.

թանաք, ճանաչ, ջաղաց, ժառանգ, չամիչ.

թիւ, լրիւ, հաշիւ, տիւ, խստիւ.

Ծոյլը պատժի արժանի է։
Ճրագն իր տակին լոյս չի տալ։
Ինչ որ անես, առաջդ կըգայ։
Արած լաւութիւնը չի կորչիլ։

Մեր դասատան աշակերտների անունները։

Եա

Տիգրան Արամեանց.
Արսէնիկ Գուրգէնեանց.
Յարութիւն Յովսէփեանց.
Գրիգոր Միքայէլեանց.
Դանիէլ Իսրայէլեանց.
Յովհաննէս Մարկոսեանց.
Սիմէոն Եսայեանց.

Աշխէն Հայկազունի.
Եղիսաբէթ Արծրունի.
Հայկանուշ Աղայեանց.
Վարսենիկ Շահնազարեանց։

Գրեցէք ձեր և ձեր ընկերների անուններն ու ազգանունները։

Յ, անձայն

Տղայ, երեխայ, ընծայ, հսկայ, արքայ, ճանապայ, օրայ, տարայ . . .

(Նա) գայ, տայ, լայ, կայ, գնայ, մնայ, աղայ, կարդայ, խմանայ, մոռանայ, ուշանայ, խնդայ, ուրախանայ, հիւանդանայ, տկարանայ, հասկանայ, լաւանայ . . .

(Ես) եկայ, խմացայ, մոռացայ, ուշացայ, ստացայ, հասկացայ, ուրախացայ, վեր կացայ, վայր եկայ, կերայ, կշտացայ . . .

Կիսաձայնաւոր.

հայ, վայ, չայ, փայ, Նոյ, հայր, մայր, վայր, ծայր, գայլ, սայլ, փայլ, այլ, բայց, այծ, լոյս, բոյս, կոյս, ծոյլ, թոյլ, նշոյլ . . .

Բաղաձայն.

յոյս, յոյն, յարդ, յարգ, յարկ, յիշատակ, յիշել, յանկարծ, յայտնի, յատակ . . .

Վերացած.

սա, դա, նա, սրա, դրա, նրա, (դու) ասա, աղա, արա, կարդա, խնդա, գնա, մնա, (օտար բառեր և յատուկ անուններ) խաթա, բալա, մաշա, բոշա, ուստա, Յուդա, Երեմիա, Իտալիա . . .

ՁԱՅՆԱՒՈՐՆԵՐ.

ա՛. ե՛. է՛. ը՛. ի՛. ո՛. օ՛.

իւ. եա՛. եօ՛.

ԲՈԼՈՐԱԳԻՐ

ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ. ժ. ի. լ. խ.
ծ. կ. հ. ձ. ղ. ճ. մ. յ. ն. շ. ո. չ. պ. ջ.
ռ. ս. վ. տ. ր. ց. ւ. փ. ք. և. օ. ֆ.

ԳԼԽԱԳԻՐ

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը. Թ. Ժ. Ի. Լ. Խ. Ծ. Կ.
Հ. Ձ. Ղ. Ճ. Մ. Յ. Ն. Շ. Ո. Չ. Պ. Ջ. Ռ. Ս. Վ.
Տ. Ր. Ց. Ւ. Փ. Ք. Օ. Ֆ.

ԾԱՂԿԱԳԻՐ

Ա Բ Գ Դ Ե Զ Է Ը Թ Ժ Ի Լ Խ Ծ Կ Հ Ձ Ղ
Ճ Մ Յ Ն Շ Ո Չ Պ Ջ Ռ Ս Վ Տ Ր Ց Ւ Փ Ք
Օ Ֆ

ՇՂԱԳԻՐ

ա բ գ դ ե զ է ը թ ժ ի լ խ ծ կ հ ձ ղ ճ
մ յ ն շ ո չ պ ջ ռ ս վ տ ր ց ւ փ ք և օ ֆ

ԹՌՉՆԻԿՆԵՐ

Աղունակ

Ղո՛ւ-ղո՛ւ-ղո՛ւ,
Ա՛ղո՛ւ-ղո՛ւ.
Նա՛կ, նա՛կ,
Ա՛-ղու-նա՛կ,
Թռռռ...

Կաչաղակ

Ճա՛ չա՛-չա՛,
Կա՛ չա՛-չա՛,
Ղա՛կ, ղա՛կ,
Կա-չա-ղակ,
Թռռռ...

Ծիտիկ

Ծիտ եմ, ծիտ եմ,
Ծըլը-ծըլում եմ,
Ճի՛կ, ճի՛կ, ճի՛կ,

Ոստոստում եմ,
Թռչկոտում եմ,
Տիկ, տիկ, տիկ.
Արի՛, թևիկ,
Արի՛ փետրիկ,
Որ ես դառնամ
Փոքրիկ ծիտիկ.
Փոքրիկ ծիտիկ,
Պիծիկ միծիկ,
Թռ՜ռռռ...

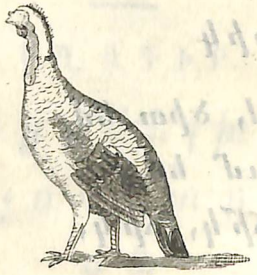

36214-66

Չորս եղանակ։

Մարտը տալիս է ձնծաղիկ,
Ապրիլը կապույտ մանուշակ։
Մայիսին բացում է վարդը,
Սոխակը երգում անուշակ։
Յունիսը մեզ խոտ է տալիս,
Իսկ յուլիսը առատ ցորեն,
Օգոստոսը տանձ ու խնձոր,
Եւ ուրիշ շատ հասուն մրգեր։
Սեպտեմբերը մեզ տալիս է
Խաղողի բոլոր տեսակը,
Հոկտեմբերը կարմիր գինին,
Նոյեմբերը բողկն ու տակը։
Դեկտեմբերին ձիւն է գալիս,
Յունվարին ծածկւում սար ու ձոր,
Փետրւարին սկսւում է
Փոխոխակի ցուրտ ու տաք օր։
Ահա այսպէս բոլոր տարին
Թաւալւում է չորս շրջանում,
Այս պատճառով չորս ժամանակ,
Չորս եղանակ է մեզ բերում։

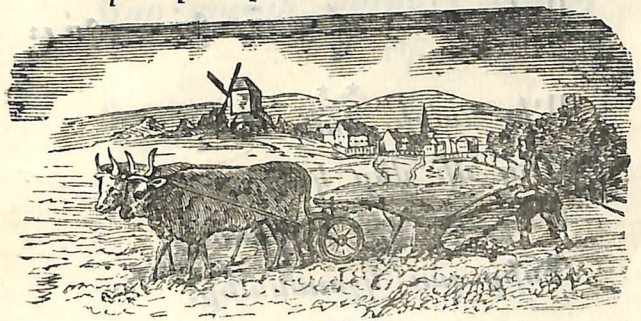

БИБЛИОТЕКА ИНСТИТУТА ЯЗЫКОЗНАНИЯ Академии Наук СССР
ՀՍՍՌ-Арм ССР Ա. Մեսրոպի անվան գրադարան

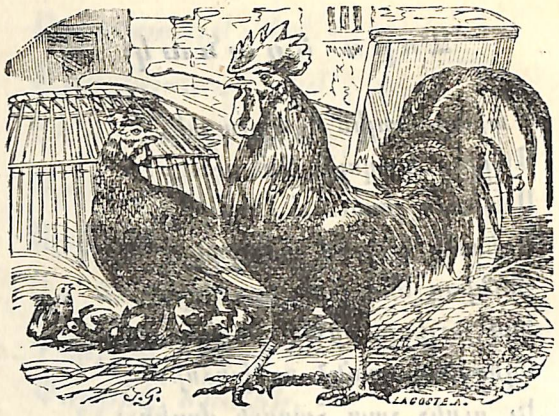

Աքաղաղ

Աքաղաղը կանչում է.
Ծուղրուղո՜ւ,
Ղո՜ւ—ղո՜ւ—ղո՜ւ։
Պառաւ նանը զարթնում է.
Տա՜—տա՜—տա՜.
Պա՜—պա՜—պա՜։
Ա՛քլաո, ինչո՞ւ կանչեցիր,
Ինչո՞ւ նանին զարթեցրիր.
Ա՜խ դո՛ւ—դո՛ւ, ա՜յ ջո՛ւ—ջո՛ւ։

*
* *

Ա՛խ նանի, ջա՛ն նանի,
Մեզ մի վեր կացրնի.
Թող մի քիչ էլ մնանք,
Քնից լաւ կշտանանք։

Ա՛քլաորը շուտ է կանչում.
Ա՛քլաորը քեզ է խաբում.
Ա՛քլաո, ինչո՞ւ կանչեցիր,
Ինչո՞ւ նանին զարթեցրիր.
Ա՜խ դո՛ւ—դո՛ւ,
Ա՜յ ջո՛ւ—ջո՛ւ։

Ա ռ ա ւ օ տ

Արեգակը դուրս է եկել
Պըսպըղալով.
Շողքը հերթից ներս է ընկել
Շողշողալով.
Ծիտը ծառին կրչկըչում է
Ծըլըլալով.
Զորուն առուն քըչքըչում է
Վըշվըշալով.
Ծոյլ տղայի քունն է տարել
Խըռըմփալով.
Տրեխները շունն է տարել
Մըռմըռալով։

Լուսացաւ

Լուսացաւ, լուսացաւ, լուսն է բարին, ծիտն է ծառին, հաւն է թառին։ Աշխատաւոր, վե՛ր կաց բանի. ծոյլ տղայի քունը տանի։

Ինչո՞ւ աքլորը կանգնած է բակում, պինդ-պինդ կանչում է իր կուկուրիկուն։—Էնդուր որ վաղուց արևն է ծագել, բայց ծոյլ երեխան քնից չի զարթել։ Դեռ չի վեր կացել, աղօթքն արել, դպրոցի դասը դեռ չի սովորել։ Կանչում է աքլորն իր կուկուրիկուն, տղայոց պարտքը միտներն է ձգում։

Ծեծած գառնիկ

—Ինչի՞ կուլաս դու, գառնիկ.
«Խիստ ծեծ կերայ ես, մայրիկ։
—Քեզ ո՞վ ծեծեց ի՛մ գառնիկ.
«Մէկ չար պառաւ, ա՜խ, մայրիկ։
—Ինչի՞ ծեծեց քեզ, գառնիկ.
«Ծառի տակն էի, մայրիկ։
—Ինչո՞վ ծեծեց քեզ, գառնիկ.
«Մեծ մահակով, ո՜հ, մայրիկ։
—Ո՞րտեղից զարկեց, գառնիկ.
«Ոտիկներիս, ո՜ւհ, մայրիկ։
—Ի՞նչպէս լացիր դու, գառնիկ.
«Մէ՜... մէ՜... մէ՜... մայրիկ։

Ծիտը և բազէն

Ծիտը ծառին ծլրտլում է.
Ծի՛ւ, ծի՛ւ, ծի՛ւ։
Բազէն գլխին պտըտւում է.
Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ։

Ծիտը լռեց, ծիտը վախեց.
Վա՜յ, վա՜յ, վա՜յ։
Բազէ, թը՞ռռ. բազէ, թը՞ռռ.
Հա՜յ, հա՜յ, հա՜յ։
Բազէն թռաւ,
Բազէն փախաւ,
Ի՛նչ լաւ էլաւ,
Հէ՛, հէ՛, հէ՛։
Ծի՛տիկ-մի՛տիկ, պիծիկ-միծիկ,
Պըտպըտուրիկ, չրլպըտուրիկ,
Դու լաւ պրծար չար բազէի
Սուր ճանկերից, հա՜, հա՜, հա՜։

Հարսի հաշիւը

Երկուշաբթի հաց կրթխեմ, երեքշաբթի լոշ կըթրջեմ, չորեքշաբթի լացք կանեմ, հինգշաբթի կար կըկարեմ, ուրբաթ

օրը պաս կըկենամ, շաբաթ օրը ժամ կըգնամ, լոյս կիրակի փռանց-փռանց՝ կըզարդարւիմ, կերթամ հօրանց։

Արև։

Արև, արև, եկ, եկ,
Ձիզի քարին վէր եկ.
Սև-սև ամպեր, հեռացէք.
Արևին ճամպայ տըւէք.
Թողէք դա գայ մեզ մօտ.
Դրա լոյսին ենք կարօտ։
Կարմիր արև, եկ, եկ,
Նախշուն քարին վէր եկ։
Արևը յաղթեց ամպերին,
Շողքը ձգեց սարերին.
Ձիզի քարը, տես, տես,
Պապզում է ոսկու պէս.
Սիրուն արև, մի՛շտ եկ,
Ձիզի քարին վէր եկ։

ՀԷՔԻԱԹ

1.

Ձմեռն էր. գիշերը երկար։

Գիւղնազ տատը՝ գլուխը քուրսու վրայ դրած ննջում էր։

Երեխէքը վրայ թափուեցան, քունը փախցրին, որ իրենց համար մի հէքիաթ ասի։

Նա էլ սկսեց.

«Էլել է չի էլել՝ մի սիրուն արտուտիկ։ Կտուցը սուր՝ մեր Արշակի քթի նման։ Բմբուլը խուճուճ՝ Տիգրանի մազերի նման։ Թևերը փափլիկ՝ Շողիկի կոնների նման։ Ահա այսպէս սիրուն էր արտուտիկը։

—Բա ինձ նման ոչինչ չունէ՞ր, ասեց Վանին։

—Բա ի՞նձ, ձայն տրուաւ Հռիփսիկը։

—Ինձ էլ չասեցիր, տատի, լաց էլաւ Նազիկը։

—Սպասեցէք, սպասեցէք, երեխէք, դեռ չեմ վերջացրել ամենքիդ էլ բաժին կըտամ, ասեց տատը և շարունակեց.

«Աչիկներն այնպէս նախշուն էին, ինչպէս Վանիի աչքերը։

Կատարն այնպէս կարմիր էր, ինչպէս Հռիփսիկի թշերը։

Ոտներն այնպէս բարակ էին, ինչպէս Նազիկի մատները։

—Ես ոտները չեմ ուզում, ասեց Նազիկը։

—Լաւ, ոտներ չեմ ասիլ. տոտիկները կուզե՞ս.

—Չեմ ուզում, ես տոտիկներն էլ չեմ ուզում։

—Բա ի՞նչը կուզես, Նազիկ։

—Ես աչիկներն եմ ուզում։

—Աչիկներն ինձ է տրուել տատը, քեզ չեմ տալ, գոչեց Վանին։

—Նազիկ, կուզե՞ս կատարը դու վերառ, տոտիկները ես կըվերցնեմ, ասեց Հռիփսիկը։

—Չե՛մ ուզում, ես աչիկներն եմ ուզում։

—Վանի, դու կատարը վերցրու, ես տոտիկները, իսկ Նազիկը՝ աչիկները։

Ի՞նչ եմ անում կատարը. տատը ում

ինչ որ տալել է, այն է նրանը։

—Ճշմարիտ է ասում Վանին, ամեն կողմից գոչեցին երեխէքը։

Նազիկը գոհ չլինաց, և վէճը երկար շարունակուեց։ Բայց տատը չէր լսում. նա գլուխը դրել էր բարձին և քնել։ Էլ չէին կարող զարթեցնել։ Վեր կացան իրանք էլ մտան տեղերը։

2.

Միւս երեկոյին երեխէքը էլի հաւաքուեցան տատի մօտ, որ շարունակի հէքիաթը։ Նա էլ սկսեց.

«Անցած գարնանը մեր պարտիզի ծառի վրայ մի սիրուն կըկու կար։ Ես նստած էի ծառի տակին, և դուք մէկ-մէկ եկաք ինձ մօտ։

Երբ որ Արշակը ներս մտաւ, կըկուն կանչեց՝ կո՛ւ—կո՛ւ։

Եկաւ Շողիկը, ասեց՝ պո՛ւ—պո՛ւ։

Եկաւ Տիգրանը, ասեց՝ տո՛ւ—տո՛ւ։

Եկաւ Վանին, ասեց՝ գո՛ւ—գո՛ւ։

Եկաւ Հռիփսիկը, ասեց՝ բո՛ւ—բո՛ւ։

Եկաւ Նազիկը, կըկուն էլ ոչինչ չասեց, թռաւ գնաց...

—Օ՜խ, օ՜խ, Նազի՜կ, օ՜խ, օ՜խ, կըկուն քեզ համար ոչինչ չի ասե՛լ,—միաբերան ձայն տուին երեխէքը։

* * *

Նազիկը շատ նեղացաւ, թէ ինչո՞ւ կըկուն իր համար ոչինչ չի ասել, և սկսեց լաց լինել։ Տատը նրան ասեց.

—Նա՛զիկ, գիտե՞ս ի՞նչու կըկուն քեզ համար բան չասեց, նա վախեցաւ քեզ բան ասել։ Ինչ որ ասէր, դու չպիտի հավանէիր, ուրիշն էլ իրանը քեզ չէր տալու, ինչպէս անցած երեկոյին։

—Տա՛տի ջան, տա՛տի, որ մէկ էլ կըկուն գայ, ասա ինձ համար էլ մէկ բան ասի, աղաչեց Նազիկը և նրանից յետոյ շատ խելօքացաւ։

ԱՆՏԱՌԻ ՄԱՆՈՒԿԸ

1.

Անտառի խորքում մի ճօճ կար կապած և նրա մէջը մի մանուկ դրած։

Լաց էր լինում մանուկը։

Մայր չըկար մօտը, որ ծիծ տար, հայր չըկար՝ որ պահպանէր։

Անտառումը մարդ չըկար։

Մի գիշատ պախրակով կամնալից կըրծքով եկաւ ճօճի մօտ իր հորթուկի հետ և տխուր ձայնով երեխին ասեց.

Սիրուն երեխայ, ո՞ւրբ ես մնացել,
Քո անբախտ մօրը գերի են տարել.
Նա գնա՞ց, կորա՞ւ, էլ յետ չի գալու,
Էլ ոչ մի անգամ քեզ ծիծ չի տալու։
Նա քեզ փաթաթեց լայն տերևներով,
Ճօճի մէջ կապեց «Նանիկ» ասելով.
Նա լաց էր լինում ապի արցունքով,
Իր վերջին Նանիկն ասում էր լալով.

,,Նանա՞, բալիկս, Նանա՞,
Մեծատերև թաթաշոր,
Մանրատերև ոտաշոր.

Քամին կանի, ժաժ կըտայ.
Պախրէն կըգայ, ծիծ կըտայ.
Նանա՞, գառնուկս, Նանա»։

Ահա եկել եմ, որ քեզ ծիծ տամ ես,
Պահեմ, պահպանեմ իմ հորթուկի պէս։

2.

Պախրան ծիծ տըւաւ երեխին։

Երեխան կշտացաւ ու քնեց։ Պախրան իր հորթը թողեց երեխի մօտ, իսկ ինքը գնաց արածելու, որ կաթը շատացնի և գայ երկուսին էլ ծիծ տայ։

Հորթը մնաց երեխի մօտ, օրօրեց նրան և նանիկ ասեց.

Նանա՞, մանկիկս, Նանա՞.
Իմ մայրը քո մօր նման չի,
Ամեն խոտից կծիլ չի,
Ամեն ջրից խմիլ չի,
Ամեն տափի նստիլ չի։
Նա սարէսար ման կըգայ,
Որբ կը գտնի ծիծ կըտայ.
Նանա՞, մանկիկս, Նանա՞։

3.

Պախրան կուրծը լիքը յետ դարձաւ արօտատեղից և ծիծ տըւաւ երեխին էլ, հորթին էլ։

Ով որ տարով կրմեծանայ, մեր երեխան օրով մեծացաւ։ Շատ չանցաւ, նա դուրս եկաւ ճօճիցը. մի օր չորեքթաթ տրւաւ, միւս օրը ոտքի կանգնեց։ Մի քանի անգամ սկսեց պախրի հետևից վազվզել։

4.

Մի թագաւորի որդի չէր լինում։ Երազումն ասացին. ,,Թագաւոր, Աստուած քեզ մի որդի պիտի տայ անտառի խորքումը''։

Մէկ անգամ անզաւակ թագաւորը որսի գնաց իր որսորդների հետ։

Շատ ման եկան, ոչինչ չըգտան, ոչ մի որս չըպատահեց նրանց։

Բայց որ հասան անտառի խորքը, այնտեղ մի պախրի հետք գտան և նրա մօտ երեխի ոտնատեղեր։

Ամենքը մնացին զարմացած և չէին հաւատում, որ երեխի կըլինի ոտնատեղերը. բայց թագաւորն իսկոյն յիշեց իր երազը և հրամայեց որսորդներին, որ երեխի հետքը քշեն, և ուր որ լինի, գտնեն նրան։

Որսորդները գնացին, և երկու ժամ չանցած՝ մի սիրուն տղայ բերին թագաւորի

մօտ և պատմեցին, թէ ինչպէս գտան նրան պախրի ծիծը ծծելիս։

Թագաւորը շատ ուրախացաւ։ Երեխին գրկեց, համբուրեց և անունը դրաւ Պախրատուր։

Պախրատուրը մեծացաւ թագաւորի պալատումը, լաւ ուսում առաւ, վերջը դառաւ թագաւոր և մեծ զօրքով գնաց, իր մօրն ազատեց գերութիւնից

Որքի պահողն Աստուած է։

Փայլուն արևը արդէն մայր մտաւ,
Լուսինն էլ վաղուց գնաց, թաք կացաւ.
Գիշերւայ մութը աշխարհս պատեց
Եւ աշնանային ցուրտ քամին փչեց։

Ամեն մարդ քաշուեց, իր տունը մտաւ.
Ամեն երեխայ մօր գիրկն ընկաւ.
Միայն մի խեղճ որբ, որ չունէր հայր, մայր,
Ոչ մի ազգական, ոչ քոյր, ոչ եղբայր,
Ոտքերը բոբիկ, տկլոր ու քաղցած,
Մի տան պատի տակ մնաց կուչ եկած։
Բարի տան-տէրը վերևից նայեց,
Մեր թշուառ որբին ներս հրաւիրեց.
Եւ այնուհետև տարաբախտ տղան
Ունէր իր համար տէր ու տիրական։

Անձրև

Անձրև, անձրև, ցած արի.
Բլացուր ցորեն ու գարի.
Բլացուր ծաղիկ, կանաչ խոտ,
Աւլէ փոշի, մաքրէ օդ։
Անձրև, անձրև, ցած արի,
Գալըդ ամենուս բարի։

Ճօլի (արևաբեր).

Ճօլի, ճօլի, ճօլ չըկայ,
Խաւիծ անեմ, եղ չըկայ,
Ճօլին ընկել է ծովը,
Ծովիցը հանող չըկայ։
Զըվան բերէք, դուրս հանենք,
Թոկ բերէք, կցան անենք,
Ձու բերէք, թաթին դնենք,
Եղ բերէք, վարսը քսենք։
Խոփը պատումն է ժանգոտել,
Ձևիչը տափումն է ժանգոտել,
Կանաչ դաշտերին ենք կարօտ,
Կարմիր արևին ենք կարօտ։

Նուրի (անձրևաբեր)

Նուրին Նուրին եկել է,
Աչքա Հուրին եկել է,
Շիլա շապիկ հագել է,
Կարմիր գոտիկ կապել է.
Եղ բերէք, վարսը քսենք,
Ձուր բերէք, գլխին ածենք.
Մեր Նուրինի փայը տըւէք.
Ուտենք, խմենք, բեփ անենք։

Ծննդեան երգ

Ալէլուիա, ալէլուիա.
Զրօրհնէքը ճրագլուսով,
Զատիկը՝ արևլուսով.
Թէ քնած էք, վե՛ր զարթեցէք,
Թէ զարթուն էք, լա՛ւ լսեցէք։

Մարիամ եկաւ լալով լալով,
Լալով լալով, մղկըտալով.
Լուսաթաթախ մանուկ ծնեց,
Ծով ու ցամաք լուսով պատեց։

Ձեր տունն է չորեքսիւնի,
Զորս սիւններից օ՛րն է սալի.
Սալը չարակամի սրտին,
Ապրի բարեկամի որդին։
Տունըշէ՛ն, տունըշէ՛ն.
Ձեր տղայոց անունն ի՞նչ է։
—Հայկ ու Արամ է։

Դրանք նստեն մէկ սեղանի,
Գինի խմեն Նախջըւանի,

Ձեր թշնամուն գետը տանի,
Գայլագոտաը աչքը հանի.
Մէկ պոչատ հաւ, մէկ ըստիլ եղ
Տըէ՛ք՝ ալէլուիան տանի։

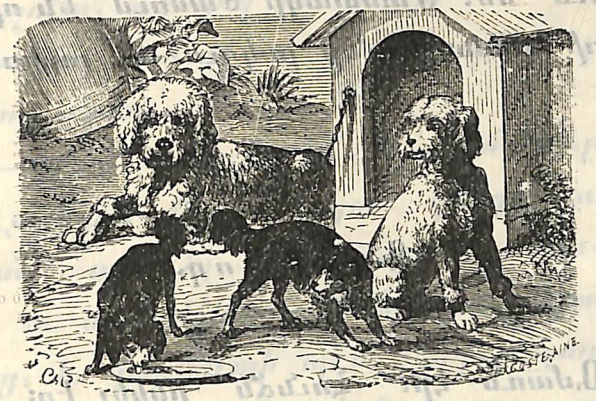

Ուտելիք և խմելիք.

Մարդը ուտում է, խմում է, կրծում է, ծծում է, խրպըշտում է, կուլ է տալիս, լամլամում է։ Գինին խմում են, իսկ քացախը ուտում են իրան գլխու կամ կերակուրի մէջ։ Կաթը բրթում ուտում են իրան գլխու և թէյի հետ խմում են։ Երեխան ծծում է մոր կաթը։ Մսաջուրը, խաշուն, շորբան, թանէսպասը, փթրուկը, մախոխը ուտում են և խրպըշտում են։ Միսն ու-

տում են, իսկ ոսկորը կրծում։ Դեղը խմում են, եթէ չրի է, իսկ դեղահատերը կուլ են տալիս։ Պինդ կերակուրներն ուտելիս՝ ծամում են, բայց ատամ չունեցողները լամլամում են։ Մատակը ծամում են որոճող ուղտի նման։ Շունը լակում է, լափում է։

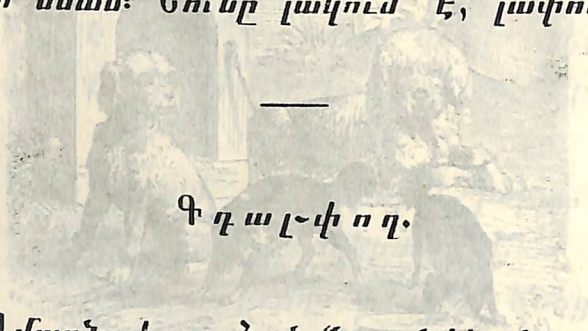

—

Գ դ ա լ-փ ո ղ.

Ամառն էր։ Հունձն ընկել էր։ Մէկ լուռեցի և մէկ աշտարակցի միասին հունձ էին անում։ Ճաշի ժամանակ նրանց համար մածուն բերին մի մեծ մաթրաթով, բայց երկու գդալի տեղ մէկն էին բերել։

Երբոր մածնի բրթուճը պատրաստեցին, աշտարակցին ասեց.

—Գդալը մէկ հատ է. արի՛ գդալ-փոխ անենք, գդալ-փոխ ուտենք։

Լուռեցին չըհամաձայնեց, ասեց.

—Թո՛ղ ես գդալով ուտեմ, դու ձեռով կեր։

—Ո՛չ, պատասխանեց աշտարակցին։ Որովհետև գդալ-փոխ չես ուզում, արի՛ մէկ քան ասեմ, այնպէս անենք։ Ով որ մեզանից եօթը գիւղի անուն տայ վրայ վրայ, շուտ-շուտ, գդալով նա ուտի։

—Լա՛ւ. առաջ ես կասեմ. ասեց լուռեցին ու սկսեց.

—Հլէ՜, Լո՜...ռի՜. հլէ՜, Ո՛ւ...զո՜ւն...լա՛ր...

Լուռեցին միայն երկու գիւղի անուն տըւաւ, այն էլ չկարողացաւ շուտ-շուտ ասել ու սուս կացաւ։ Յետոյ աշտարակցին սկսեց, և կարկուտի պէս վրայ տըւաւ.

Ուշի—Ուշական
Փարպի—Բիւրական
Թալին—Թալիշ—Մատարա,
Գդալի պոչը դէսն արա՛։

Ասեց ու գդալն առաւ լուռեցու ձեռքիցը։ Լուռեցու բերանը մնաց բաց. բայց էլ ի՞նչ կարող էր անել. խաղը տանուլ էր տուել...

Շուտասելուկներ.

1. Ուսուցիչն ուսուցչին ասեց սնուցիչ
Սնուցիչը սնուցչին ասեց ուսուցիչ։
2. Ծտի ճուտը ճմբան ծերին ճիտը ծուռ,
3. Ակնակապ Ակոբ ապէր դու ինձ համար
մի ջուխտ ակը կապի ես քեզ ասեմ քեզ
արքայութիւն ակնակապ Ակոպ ապէր։

Խելօք գլուխը.

Բերանն ասեց. ես ամեն ինչ կուտեմ, կըխմեմ։

Գլուխն ասեց. Հը՞մ։

Ձեռքն ասեց. ես ամեն ինչ կըշինեմ, կըքանդեմ։

Գլուխն ասեց. Հը՞մ։

Լեզուն ասեց. ես ինչ ուզեմ՝ կասեմ, կըպատմեմ։

Գլուխն ասեց. Հը՞մ։

Ոտքն ասեց. ես ամեն տեղ կերթամ, մանն կըգամ։

Գլուխն ասեց. Հը՞մ։

Բերանն ու ձեռքը, լեզուն ու ոտքը ասացին գլխին.

Ինչո՞ւ ես ,,Հը՞մ,, անում։

Գլուխը պատասխանեց.

—Ի՞նչ անէք չանէք, առաջ ինձ պիտի հարցնէք։

Բերանը մնաց բաց, իսկ լեզուն կըմ-կըմալով ասեց.

—Հա՜... ըղըղորդ, ըղըղորդ է ասում գըգրգըլուխը...

—

Ոտքով ման եմ գալիս,
Ձեռքով աշխատում,
Աչքով տեսնում եմ,
Ականջով լսում.
Իսկ իմ չարն ու բարին,
Իմ լաւն ու վատը
Ո՞վ է իմանում.
—Խելօք գլուխս։

Հինգ զգայարանք.

Ես աչքով տեսնում եմ,
Ականջով լսում,
Քթով հոտ եմ առնում,
Լեզուով ճաշակում.
Իսկ ցուրտն ու տաքը,
Կոշտն ու կակուղը
Ինչո՞վ եմ զգում.
—Բոլոր մարմնով եմ շոշափում։

Արհեստ ընտրող մանուկը։

Թորոսի որդին մի ծոյլ տղայ էր, ոչ գիր էր սովրում և ոչ մի արհեստ։

—Ի՞նչ արհեստ սովրեմ,—փնթփընթում էր նա.—կլեկչուքիւնը շատ լաւ արհեստ է, բայց բոբիկ ոտքով, ամանում կանգնել, արագ պտրտել, դա այնքան հեշտ չէ։ Աւելի հեշտ է փուքսի փչելը, բայց այդ իմ ձեռքում երկար չեն թողնիլ։ Վարպետ էլ դառնամ, ի՞նչ եմ անելու. պէտք է մատներով փոքր ինչ բամբակով տաք-տաք

պղնձին նաշադիր քսեմ, ձեռքերս այրեմ։ Զէ՛, այդ իմ բան չէ։

—Դարբնի մօտ կերթամ. այնտեղ էլ փուքս կայ, ձմեռն էլ տաք է. բայց մեծ ուժ պէտք է այդ գործի համար։ Ահագին մուրճով երկաթը ծեծել, որ նա տափակի,—ես այդ չեմ անիլ, ինչ կուզի լինի։

—Նալբանդը լաւ է։ Մեխի ծայր սրել և պայտեր շտկել, այդ շատ դժուար չէ. բայց մէկ ամեհի ձիու ոտք բռնել, ծնկանը դնել—երկիւղալի է. ձիու աքացին իմ ընկերների ապտակից թունդ է։ Զէ՛, իմ կարծիքով դա լաւ արհեստ չէ։

Դերձակութիւնը մաքուր արհեստ է. լաւ միտս ընկաւ։ Բայց ի՞նչ եմ ասում. ամբողջ օրերով ծալապատակ նստել, գլուխ քաշ դցած կարել ու կարել, ոչ խաղալ կելինի և ոչ վազվզել։ Զէ՛, դա էլ բան չէ։

—Ինչո՞ւ չդնամ որմնադիր դառնամ, բարձր պատերի ծայրերին կանգնեմ, այնտեղից կանչեմ.—,,քար ու կիր տրուէ՛ք, աղիւս ձգեցէ՛ք"։ Այսպէս կըգոռամ և կըհրամայեմ, որ աշխարհք տեսնի, թէ՝ ես

վարպետ եմ, գործս լաւ գիտեմ։ Բայց վայ թէ յանկարծ այդ բարձր տեղից ոտքս սկսի և թրմփալով ներքև գլորւի՞մ։ Զէ, այդ հեշտ գործ չէ և ոչ իմ բանն է։

— Երևի չկայ այնպիսի արհեստ, որ ես հաւանեմ, գնամ սովորեմ։ Թէ հիւսն դառնամ, ոտքս կըկտրեմ. կօշկակար դառնամ, ձեռքս կըծակեմ. ոսկերիչ դառնամ, մատներս կայրեմ։ Թէ բրուտ դառնամ, ցեխ պիտի կոխ տամ. վարժարան գնամ, գիր պիտի սովրեմ։ Զէ, իմ կարծիքով, ամենից լաւ է ոչինչ չըշինեմ, ոչինչ չըսովրեմ։ Բայց այնուհետև ես ի՞նչ կըդառնամ։

Ծոյլ աղջիկ.

Բանն ի՞նչ կանեմ, կեղտոտ է,
Բամբակը կորիզոտ է.
Մետաքս պիտի որ մանեմ,
Մատակ պիտի որ ծամեմ,
Կտերը տիտիկ անեմ,
Անցնողին մտիկ անեմ։
Ուտե՞մ, խմե՞մ,
Մթնի՞, քնե՞մ։

Առածներ

Իմացողին մին, չիմացողին հազար ու մին։—Իմացողին մէ՛կ ասա, չիմացողին հա կաց, հա ասա։—Սևին սապոնն ի՞նչ անի, խևին խրատն ի՞նչ անի։—Ով որ երգի ամառը, նա պար կըգայ ձմեռը։—Մի բաժակ չուր, ով ուզի՝ տուր։—Էսօրւայ փուշը էգուցւայ նուշը։—Հացն ուտելով, բանն անելով։ Ապրել կայ՝ երկաթ է, ապրել կայ՝ արծաթ է։ Զուի գողը ձիու գող կըդառնայ։ Տաշած քարը գետնին չի մնալ։ Ծերանաս, ծերի պատիւն իմանաս։ Կուշտը քաղցածին մանր կըբերի։

Ուլերն ու գայլը

Լինում է, չի լինում մի այծ։ Այս այծն անտառումն իրան համար տուն է շինում և իր փոքրիկ ուլերի հետ բնակում է նրա մէջ։ Ամեն առաւօտ այծը դուրս է գնում արածելու։ Գնալուց առաջ նա ասում է իր ձագերին. «Որդիք. դռները փակեցէք, հանգիստ կացէք և եթէ դրսից մարդ գալու լինի, դուռը բաց չանէք»։ Ասում է ու գնում։ Դաշտումը լաւ արածելուց, կուրծը կաթով լցնելուց յետոյ՝ այծը տուն է գալիս։ Ցան դռները փակ են։ Նա պոզերով դուռը ծեծում է ու կանչում։

«Զալիկ-մալիկ ուլիկներ
Զալ պըտուրիկ այծիկներ,
Ելէք, բացէք տան դուռը,
Պատրաստ է ձեր ապուրը»։

Ուլերը բաց են անում դուռը։ Մայրը ծիծ է տալիս նրանց և կրկին գնում արածելու։

Այս ամենը տեսնում ու լսում է գայլը. նա մտքումը դնում է, որ խաբելով ներս մտնէ ուլերի փարախը, երբ մայրն այնտեղ չլինի։ Մի օր, երբ այծը դուրսն է լինում, գայլը կամաց-կամաց գալիս է, թաթով դռանը խփում է ու կանչում.

«Զալիկ մալիկ ուլիկներ,
Զալ-պտուրիկ այծիկներ,
Ելէք բացէք տան դուռը,
Պատրաստ է ձեր ապուրը»։

Ուլերը մի լաւ ականջ են դնում. նրանք հասկանում են, որ դուռը թըխ-թըխկացնողն իրանց մայրը

չէ և պատասխանում են։ «Դու մեր մայրը չես, կորիր, հեռացիր այդտեղից. մեր մայրը բարակ ձայնով ու քաղցը է մկըկում, դուն էլ պոզերով է ծեծում»։ Ասում են ու դուռը բաց չեն անում։ Գայլը թողում հեռանում է։ Փոքր ժամանակից յետոյ գալիս է մայրը։ Նա գովում է ուլերին, որ դուռը բաց չեն արել։—«Դուք շատ լաւ էք արել, որդիք, որ դուռը բաց չէք արել, թէ չէ՝ նա ձեզ ամենքիդ էլ կուտէր։

Պառաւն ու այծը։

Կար չըկար երբեմըն
Մի աղքատ պառաւիկ,
Ունէր մեր պառաւը
Կաթնատու այծիկ.
Զալիկ մալիկ,
Կաթնատու այծիկ։
Պառաւը ձմեռը
Այծիկը պահեց,
Իր բերնի պատառը
Նըրա հետ կիսեց.
Սիրով—յօժար
Նըրա հետ կիսեց։
Երբ ձիւնը հալեցաւ,
Բլսաւ կանաչ խոտ,
Պառաւն իւր այծիկը
Դուրս տարաւ արօտ.
Ուրախ—զըւարթ
Դուրս տարաւ արօտ։

Թանձր մառախուղը գետինը պատեց,
Պառաւի առջևից այծը կորցրեց.
Ափսոս, ափսոս,
Այծը կորցրեց։

Պառաւը լաց էլաւ, իսկ գայլը օռնաց,
Մոլորած այծիկը բարձր մրկրկաց.
Մրկը՞կ, մրկը՞կ,
Այծը մրկրկաց։

Գայլն իսկոյն մօտեցաւ, այծին շալակեց.
Պառաւը ետևից բարձրաձայն գոչեց.
«Հայ-հայ, վայ-վայ»,
Բարձրաձայն գոչեց

Խեղճը մնաց կանգնած, մի փունջ խոտ ձեռին,
Անմխիթար ձայնով կանչելով այծին.
«Ե՛կ, - եկ, եկ,—եկ»,
Կանչելով այծին։

Ճախարակ

Մանի՛ր, մանի՛ր, իմ ճախարակ,
Մանի՛ր սպիտակ մալանշներ,
Մանի՛ր թելեր հաստ ու բարակ,
Որ ես հոգամ իմ ցաւեր։

Զէթ եմ ածել ականջներըդ,
Նոր շինել եմ շրջուիկ,
Դէ՞հ, շուտ շարժիր լայն թևերըդ,
Ոտեր շինիր սրբուիկ։

Մանի՛ր, մանի՛ր, իմ ճախարակ,
Լիսեռնիկդ պտտի՛ր,
Մանի՛ր թելեր հաստ ու բարակ,
Իլկիդ վրայ փաթաթի՛ր։

Տիգրանիկս գուլբա չունի,
Հանդ է գնում ոտաբաց.
Գաբրիէլս չուխա չունի,
Միշտ անում է սուգ ու լաց։

Մանի՛ր, մանի՛ր, իմ ճախարակ,
Մանի՛ր սպիտակ փաթիլներ,
Մանի՛ր թելեր հաստ ու բարակ,
Որ ես հոգամ իմ ցաւեր։

Զբաղ չունինք, չաթու չունինք,
Ոչ սամոտէն, ոչ պարան,

Այսպէս աղքատ դեռ եղած չենք,
Կտրրուել է ամեն բան։
Դեռ հարս էի, որ գործեցի,
Քանի կարպետ, խալիչա,
Բայց գրանցիս շուտ զրկուեցի,
Հիմա չունիմ մի քէչա։
Կարմիր օրս երբ սևացաւ,
Եւ պարտք մնաց թէև քիչ,
Պարտատիրոջ սիրան էլ սևցաւ,
Եկաւ տարաւ ամեն ինչ։
Մանիր, մանիր, իմ ճախարակ,
Մանիր սպիտակ բուլաներ,
Մանիր թելեր հաստ ու բարակ,
Որ ես հոգամ իմ ցաւեր։

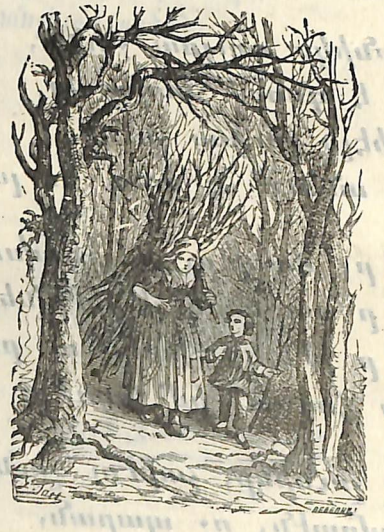

Հանելուկ.

Օհանն ու Վանին հանելուկներ էին ասում։ Ինչ որ մէկն ասում էր, միւսը գտնում էր։ Վերջը Օհանն ասեց.

—Այն ի՞նչ է. „Տակը քար է, քար չէ. գլուխը քար է, քար չէ. խոտ կուտի, կով չէ. ձու կածի, հաւ չէ“։

Վանին շատ մտածեց, շատ բանի անուն տրաւ, չեղաւ, չըգտաւ։ Յետոյ ասեց. չեմ գտնում, ասա տեսնեմ ինչն է։

—Դէ մի քաղաք տուր, ասեմ։

—Երևանը քեզ։

—Չեմ ուզում Երևանը։

—Շուշին քեզ։

—Շուշին էլ չեմ ուզում։

—Ալէքսանդրապո՛լ, Նո՛ւխի, Բաքու, Նախիջևան։

—Չեմ ուզում, չեմ ուզում, չեմ ուզում։ Բա ո՞րը կուզես, Օհան։

—Թիֆլիզը։

Է՜հ, քեզ լինի, դէ ասա։

—Դուռ ականջ դիր։ Ուտեմ խմեմ, Թիֆլիզ, հագնեմ մաշեմ, Թիֆլիզ։ Ես մի քահ-

լան ձիու վրայ նստեմ, դու մի լղար ջորու վրայ։ Ես ուտեմ մածուն ու կաթ, դու ուտես բորբոնած ճաթ։

—Բաւական է, դէ ասա։

—Ասեմ. այն է, որ վրան կանգնում ենք ու ասում. ,,Կորա, կորա, պապոնց տուն. կորա, կորա, պապոնց տուն,,։

—Հա, իմացայ, կրիան է։

Հիմա դուք ասացէք, ինչ հանելուկներ գիտէք։

Բառախաղ

Պօղոսն ու Պետրոսը բառախաղի էին տալիս։ Պօղոսը վարժւած էր, իսկ Պետրոսը նոր էր սովորում։

Ահա թէ ինչպէս էին խաղում։

Պօղոս. Պետրոս, ասա—տունը՞։

Պետրոս. Տունը՞։

Պօղոս. Քեզ կծի շունը։

Պօղոս. Ասա—դուրը՞։

Պետրոս. Դուրը։

Պօղոս. Ընկնիս ջուրը։

Պօղոս. Ասա—պա՛ս։

Պետրոս. Պաս։

Պօղոս. Ուտես թանէ սպա՛ս։

Պետրոս. Էլ չեմ ասում. հիմա ես կըհարցնեմ քեզ։

Պօղոս. Լաւ, հարցրու։

Պետրոս. Ասա—ծի՛տ։

Պօղոս. Ծիտ։

Պետրոս. Ուտես մախոխ։

Պօղոս. Այդ չեղաւ, Պետրոս։ Ես ասում եմ ծիտ, դու ասում ես մախոխ. այդ ինչպէս կարելի է. տեսնում ես՝ նման չեն։ Դեռ սպասիր, էլի ես կըհարցնեմ

—Ասա—ծիտ է։

Պետրոս. Ծիտ է։

Պօղոս. Պետրոսն անմիտ է։

Պետրոս. Է՜հ, էլ չեմ ասիլ. ես անմիտ չեմ։

Պօղոս. Լաւ, շարունակենք, էլ այդպէս չեմ ասիլ։

Ասա—հաւ է։

Պետրոս. Հաւ է։
Պողոս. Պետրոսը լաւ է։
Պողոս. Ասա—սանձ։
Պետրոս. Սանձ։
Պողոս. Պետրոսն ուտի տանձ։
Պետրոս. Հիմա ես կըհարցնեմ։ Ասա—սամի։
Պողոս. Սամի։
Պետրոս. Շաքարը ծամի։
Պետրոս. Ասա—հաց։
Պողոս. Հաց։
Պետրոս. Մի քիչ կաց։
Պողոս. Է՜հ բաւական է, դու լաւերը չես իմանում։

Ծառերի գանգատը։

Մեր տըւած փայտից կրակ են, անում, տուն տաքացնում, թոնիրը վառում, կերակուր եփում, փափուկ հաց թխում, ուտում կշտանում, բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում։ այլ անգութ կերպով մեզ կոտորում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում։

Մեր գերաններից շինում են տներ, գոմեր, մարաքներ, ժամեր ու վանքեր, մեր տախտակներից յատակ, առաստաղ, աթոռ, պահարան, սեղան, նստարան, դուռ ու պատուհան և այլ շատ տեսակ կահ, ու կարա-

սիք։ Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում, այլ անգութ կերպով մեզ կոտորում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում։

Մեր գերաններից ու տախտակներից կամուրջ են շինում՝ գետերով անցնում. սայլեր են շինում՝ ամեն ինչ կրում. գութան են շինում՝ հողերը հերկում. լուծ, սամի շինում՝ եզ, գոմէշ լծում. օրօրոց շինում՝ մանկիկ օրօրում. քանոն են շինում՝ տեսակներ տողում. նաւեր են շինում՝ ծովի մէջ լողում։ Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում, այլ անգութ կերպով մեզ կոտորում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում։

Ո՞վ չի տանձ կերել կամ կարմիր խընձոր. նուռ ու սերկևիլ, կեռաս ու սալոր. դեղձ կարմրաթուշիկ, ծիրան անուշիկ։ Հապա խաղողը՞... և քանի՞ տեսակ. կանաչ ու կարմիր, թուխ թուխ ու սպիտակ. և այդ ամենը մարդիկն են ուտում։ Բայց մեզ չեն յիշում. մեզ չեն պահպանում։

Խելօք մանուկներ, դուք որ մեծանաք, մեզ խնայեցէք, մեզ պահպանեցէք և ձեր

հանդերում, ձեր պարտէզներում ծառեր տնկեցէք։

Ուսումնարան.

Դաշտը սիրուն է դալար բոյսերով
Եւ անուշահոտ գոյն-գոյն ծաղկներով։
Ուսումնարանը նոյնքան սիրուն է
Իր ուշիմ, խելօք ժիր մանուկներով։
Սիրուն է ծառը կանաչ ճղներով,
Փունջ-փունջ կախուած իր պտուղներով.
Ուսումնարանը նոյնքան սիրուն է
Իր առաքինի, խելօք սաներով։
Ստուած, պահպանիր դու շատ օրերով
Մեր անդաստանը իր մշակներով.
Եւ մենք նորանում զուգւինք, զարգարւինք
Գեղեցիկ ուսման գոյն-գոյն փունջերով։

Ծիծեռնակ.

Խեղճ ծիծեռնակը ամբողջ ցերեկը չի հանգստանում, այլ միշտ թռչելով, դէս դէն ընկնելով՝ նիւթ է հաւաքում։

Նիւթ է հաւաքում—խոտ ու կաւ կրում, իր բունը շինում, բմբուլով լցնում, լաւ փափկացնում ու մէջը մտնում։

Մտնում է մէջը երեք ձու ածում և երեք շաբաթ վրան թուխս նստում, ձագուկներ հանում։

Փափլիկ ձագերը դուրս եկան թէ չէ, մայրը թռչում է, դէս ու դէն ընկնում, մժեղներ բերում, նրանց կերակրում։

Մի քիչ ժամանակ որ անց է կենում, սիրուն ձագերը թեւաւորւում են, ընից դուրս թռչում և իրանց մօր հետ ճանապարհ ընկնում,—լայն-լայն դաշտերի, խոր-խոր ձորերի, մութ անտառների, բարձր սարերի, կապոյտ ծովերի վրայից անցնում, հեռու տեղ գնում։

Ձմեռն անցնում է, գարունը մտնում։ մեր ծիծեռնակն էլի գալիս է, իր բունը գտնում, ճչում, ծրլրլում, քանդւածը շրջակում, կարկատում, շինում, նոր ձուեր ածում. նոր ձագեր հանում, պահում, մեծացնում, աշնան ժամանակ. առաջւայ նման, ճանապարհ ընկնում,—լայն-լայն դաշտերի խոր-խոր ձորերի. մութ անտառների, բարձր սարերի, կապոյտ ծովերի վրայից անցնում, հեռու տեղ գնում։

Երգ պանդխտի.

Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ, դու գարնան սիրուն թռչնակ,
Դէպի ուր, ինձ ասա, թռչում ես այդպէս արագ.
Ա՜խ, թռիր, ծիծեռնակ, ծնած տեղս՝ Աշտարակ.
Անդ չիներ քո բունը—հայրենի կտուրի տակ։
Անդ հեռու ալեոր հայր ունիմ սգաւոր,
Որ միակ իւր որդուն սպասում է օրէցօր։
Երբ տեսնես դու նորան, ինձնից շատ բարև արա,
Ասա՝ թող նստի լայ իւր անբախտ որդու վրայ։
Դու պատմիր, թէ ինչպէս աստ անտէր ու խեղճ եմ ես,
Միշտ լալով, ողբալով, կեանքս մաշել եղել կէս։
Ինձ համար ցերեկը մութ է շրջում արեգը։
Գիշերը թաց աչքիս քունը մօտ չի գալիս։
Շուտով սառ հողի տակ կըպարկեմ այստեղ մենակ,
Թողնելով հօրս սրտում միշտ ցաւալի յիշատակ։
Դէհ, սիրուն ծիծեռնակ, հեռացիր, գնա արագ
Դէպի Հայոց աշխարհը, ծնած տեղս—Աշտարակ։

Մեղուն և Մարդը.

Մեղուն մէկ անգամ հարցրեց իր տիրոջը։

—Քո կենդանիներից ո՞րն է ամենից օգտակարը։

—Գիտեմ, դու երևի կարծում ես, թէ ամենից օգտակարը դու ես, բայց սխալւում ես, պատասխանեց տէրը։

—Ի՞նչպէս, տէր. ո՞րն է այն կենդանին, որ ինձանից աւելի օգտակար է։

—Ոչխարը։

—Այդ հաշիւ չէ, տէր. ոչխարը իմ հասակակիցս չէ։ Նա մի ահագին կենդանի է, իսկ ես մի միջատ եմ։ Դու պէտք է ինձ իմ ընկերների հետ համեմատես։

Շատ բարի։ Ներամը քեզ պէս փոքր է, բայց քեզանից շատ օգուտ է տալիս։

—Ներամ՝ ո՞րն է։

—Ներամն այն իմաստուն որդն է, որ մեզ համար անմահն քնքոյշ մետաքս է շինում։

—Հա՛, իմացայ։ Այդ այն շատակեր ճիճուն չէ՞, որ անդադար կերակրում էք թըթան տերևով։

—Նա ինքն է։

—Բայց գիտե՞ս, տէր, նրա չափ որ մեզ էլ կերակրէք, մենք մեղրի տեղ ոսկի կըշինենք ձեզ համար։ Դուք ոչ մի կենդանի չունիք, որ իր կերակուրը մեզ նման ինքը լինի շինելիս և ուրիշներին էլ բաժին լինի տալիս։ Այնպէս չէ՞, պարոնս։

—Այո, այդ կողմանէ դու ուղիղ ես. մենք դէպի ձեզ շատ ապերախտ ենք, որովհետև բոլորովին անխնամ ենք թողնում ձեզ . . .

Մեղուն ուրախացաւ տիրոջ պատասխանիցը և թռաւ նստեց վարդենու վրայ։

Մեղու.

Հա՛ ծաղեցաւ արեգակը,
Հա՛ ծաղկեցաւ մանուշակը.
Մեղուն թողեց իր փեթակը
Տըզտըզալով, տըզտըզալով։
Մեղուն թռաւ ծաղկէ ծաղիկ,
Մեղրը առաւ քաղցր անուշիկ,
Մոմը տարաւ հոտոտ լուսիկ,
Պըզպըզալով, պըզպըզալով։
Անուշ մեղրը մանր տըղոց,
Դեղին մոմը՝ ամեն սրբոց,
Իսկ չարերին կըճ ու խայթոց,
Կըսկըծալով, կըսկըծալով։

—

Կենդանիների վէճը.

Եզը, Կովը և Ցունը վիճում էին միմեանց հետ և ամեն մինը պնդում էր, թէ մեր տէրը ամենից շատ ինձ է սիրում։

—Ի՞ հարկէ, նա ինձ ամենքիցդ շատ է սիրում, ասում է Եզը և գիտէ՞ք ինչու համար։ Նրա համար, որ ես եմ նրա արօրն

ու տափանը քաշում, ես եմ նրա համար անտառից փայտ բերում։ Նա ինձ է լծում սայլումը և իր ցորենը տանում ջաղաց, այնտեղ ալիւր շինում. յետոյ էլի ես եմ տանում քաղաք, ուր նա ծախում է այդ ալիւրը և իր տան համար առուտուր անում, երեխանց համար հագնելիք առնում։ Ուրեմն, դուք ի՞նչ էք կարծում, ես որ չըլինէի, նա ի՞նչպէս կարող էր ապրել։

—Այդ ճշմարիտ ես ասում, ասաց կովը։ Բայց մեր տէրն ինձ ամենքիցդ աւելի որ սիրում է, այդ նրա համար է, որ նա իմանում է, թէ քեզ նման աշխատասէր ու ժրաջան Եզնուկին ես եմ պահել մեծացրել։

Այս մէկ։ Մէկ էլ որ նրա բոլոր գերդաստանն իմ կաթովս եմ պահում։ Այն մածունն ու կարագը, այն սերն ու կաթը, այն եղն ու պանիրը, այն տաք-տաք թանէապսը, որ ամեն օր խրպշտում են, ո՞ւմ տաւարն է։ Տեսնո՞ւմ էք ուրեմն, որ եթէ ես չըլինիմ, բոլորը քաղցած կըկոտորուին։

—Դու էլ ես ճշմարիտ ասում, սիրուն կովիկ, սկսեց շունը։ Ո՞վ կարող է ուրա-

նալ քո լաւութիւնը։ Շատ անգամ ես ինքս էլ եմ մասնակից լինում քո տաք անուշ թանին։ Մեր տանտիկինն ամեն խնոցի հարելիս թանից ինձ բաժին է տալիս։ Ով որ քո լաւութիւնն ուրանայ, երկու աչքով կուրանայ։ Ես շատ երախտագէտ եմ, ոչ ոքի լաւութիւն չեմ կարող ուրանալ։ Բայց գիտէ՞ք ինչ կայ։ Դուք մի՛ նեղանաք, որ մեր տէրն ինձ ամենքիցդ էլ շատ է սիրում։ Դրա համար մեծ պատճառ կայ և ահա ասեմ, թէ ի՞նչ է դրա պատճառը. . .

Եւ Շունն սկսեց մէկ-մէկ հաշուել, թէ ինքն ինչ ու ի՞նչ է անում։

Ասած է՝ շունը որ հաչել սկսի, էլ չի դադարիլ։ Այնքան հաչեց եզան ու կովի հետ, որ տէրն իմացաւ, գնաց նորանց մօտ, շան լեզուից ազատեց, ասելով. ,,Թո՛ղ տուր դրանց, Բողա՛ր, դու չգիտե՞ս, որ ամենքդ էլ ինձ հարկաւոր էք. ոչ մէկդ միւսի աբածը չէք կարող անել. այդ պատճառով ես ձեզ ամենքիդ էլ սիրում եմ, դուք էլ սիրեցէք միմեանց։

—

Կորած Հորթը.

Ձիւն էր գալիս փաթիլ-փաթիլ.
Հետն էլ անձրև կաթիլ-կաթիլ,
Այդ միջոցին մի պառաւ կին
Հորթ էր փնտրում դաշտի միջին:

Կովը եկաւ տաւարիցը,
Կուրծք ու ծծեր կաթնով լիքը.
,,Հորթուկս ո՞ւր է'' նա բառանչեց,
Խեղճ պառաւին լացացրեց:

Մինչդեռ այսպէս պառաւ ու կով
Ողբում էին լաց ու կոծով,
Յանկարծ լուեց մի քարակ ձայն,
Կոչն իմացաւ, որ հորթն է այն:

Կովը վազեց բառանչելով,
Պառաւը գնաց տընքտընքալով.
Կորած հորթը մօրը գտաւ,
Լիք ծծերը բերանն առաւ:

Ծծեց բոլոր կաթն ու տազեց,
Տանտիկնոջը բան չըթողեց,
Բայց պառաւը այս անգամին
Սիրով ներեց չար հորթուկին:

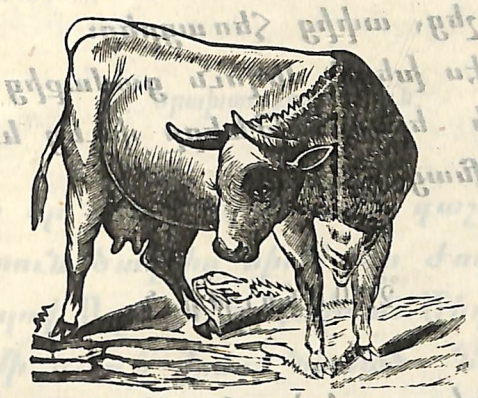

Մեղուն և Աղաւնին

I. Փորձանք.

Ժրաջան Մեղուն ծաղկալից դաշտում իր մեղրի համար նիւթ էր հաւաքում: Արևի տակին շատ աշխատելով, Մեղուն շատ յոգնեց և խիստ ծարաւեց:

Նրանից մօտիկ մի փոքրիկ լիճ կար: Մօտեցաւ լճին, վեր եկաւ ափին, որ քիչ

ջուր խմի, ծարաւը կոտրի, նոր ուժ ստանայ, թռչի տուն գնայ։ Հէնց որ կռացաւ, որ ջուր կում անի, յանկարծ գլորուեց, ընկաւ ջրի մէջ։ Նա շատ աշխատեց, որ ցամաք դուրս գայ, բայց մի փոքր ալիք նրան ներս քաշեց, ափից հեռացրեց։

Այսպէս խեղճ մեղուն ցամաքից զրկուեց, ջրի երեսին թևերը փռեց և յոյսը կտրած՝ մնաց մեկնուած։

2. Օգնութիւն.

Որտեղից որտեղ՝ օգնութիւն հասաւ մի շատ բարեսիրտ սիրուն Աղաւնի։ Բարի Աղաւնին մօտեցաւ լճին և նայեց տեսաւ մեր խեղճուկ Մեղուին՝ յուսահատ փռուած ջրի երեսին։ Իսկոյն շտապեց, մի տերև կոտրեց և տարաւ Մեղուի առջևը ձգեց։

Մեղուն բարձրացաւ տերևի վրայ, խելքը ժողովեց, դէս ու դէն նայեց, որ տեսնի ով էր իր ազատողը, մահից փրկողը։ Եւ տեսաւ իր մօտ բարի Աղաւնուն։ Շատ նայեց վրան և ուզեց խօսել, Աղաւնուն գովել,

շնորհակալ լինել։ Բայց մեր բարեսիրտ սիրուն Աղաւնին շատ լաւ իմացաւ Մեղուի միտքը, և ոչինչ չուզեց լսել նրանից, այլ թռաւ գնաց, որ ուրիշ տեղ էլ նոյն բարիքն անէ։

3. Երախտագիտութիւն.

Մի օր մեր Մեղուն նոյն դաշտի միջին մի սիրուն ծաղկից նեկտար էր ժողովում և տզտզալով Աղաւնուն գովում։ Մեղուի հանդէպ, մի ծառի վրայ, նստած ննջում էր ծանօթ Աղաւնին։

Հէնց այդ ժամանակ Մեղուն նկատեց, որ ահա մէկ մարդ, հրացանը ձեռին, մէջքը կռացրած, չար օձի նման սողում ու փուս դէպի Աղաւնին։ Մեղուն հասկացաւ, որ դա չար մարդ է, անգութ որսորդ է, ուզում է սպանել անմեղ թռչունին, իր բարերարին։ Եւ ճշմարիտ որ այդ էր այն մարդու չար նպատակը։

Որսորդը չոքեց, տեղը պնդացրեց և հրացանը երեսին բռնեց։ Հէնց մատը դրեց

կայծառի ոտքին և ուզեց քաշել, գործը վերջացնել, այդ իսկ բոպէին կայծակի նման Մեղուն վրայ հասաւ և չար որսորդի ձեռքն այնպէս խայթեց, որ նա վեր ցատկեց: Նրա հրացանը նշանից շեղուեց և իր թնդիւնով անմեղ Աղաւնուն քնից զարթեցրեց ու տեղից թռցրեց:

Այսպէս մեր Մեղուն իր բարերարին վերահաս մահից փրկեց ազատեց:

Ինչ որ ցանես, այն կըհնձես:
Արած լաւութիւնը չի կորչիլ:

Փոքրիկ գառը.

Մի փոքրիկ գառը, ձիւնի նման մաքուր սպիտակ,
Մի օր գնաց մօր հետ դաշտը, որ արածի.
Դաշտը որ հասաւ, սկսեց թռչել բարերի տակ,
Էլ չէր ուզում փոքր միջոց հանգիստ նստի.
Այս ու այն կողմ վազվզելով չափ էր ընկնում,

Թէ քար, թէ ժայռ, թէ փոս, թէ ձոր չէր հարցնում:
—Որդեակ, հանդարտ, ձայն էր տալիս նրա մայրը.
Զգոյշ կացիր, որդեակ, լսիր իմ խրատը:
Բայց գառնուկը մօր ասածին ուշ չի դարձնում,
Իր խաղալն ու վազվզելն է շարունակում:
Եւ վերջապէս երբ մօր խօսքին ականջ չարաւ,
Օտարի գլխին իր գժութեան պատիժն առաւ.
Մի մեծ քար կար այնտեղ ընկած. նրա ծայրում
Մեր գառնուկը թռչկոտալով խաղ էր անում,
Մէկ էլ յանկարծ նրա վրայից գլորուեցաւ,
Ոտքի մէկը տակովն էլաւ, կոտրուեցաւ.

Մեղուն և հաւը.

Հաւը Մեղուի վրայ ծիծաղելով ասաց մէկ անգամ.

—Ի՞նչ անշնորհք ճանճ ես դու, ամբողջ օրը ծաղկից ծաղիկ ես թռչկոտում և ոչ մի բանի պէտք չես գալիս:

—Իսկ դու, Հաւիկ մարիկ, ի՞նչ ես շինում, հարցրեց Մեղուն:

—Միթէ չըգիտե՞ս, թէ ի՞նչ եմ շինում ես: Քեզ նման պարապ-սարապ չեմ տըզտզում: Ես օրը մեկ ձու եմ ածում, մէկ ձու. գիտե՞ս մէկ ձուն քանիսն է:

Գիտեմ, գիտեմ, հասկացայ։ Բայց ես մինչև հիմայ կարծել եմ, թէ դու օրը հարիւր ձու ես ածում։

—Ի՞նչպէս կարելի է օրը հարիւր ձու ածել, անխելք մեղու։

—Հապա եթէ քո ածածըդ ընդամենը մի ձու է, էլ ինչո՞ւ ես հարիւր անգամ կըրկըչում, թէ հա՛յ, հա՛ռայ, լսեցէ՛ք, իմացէ՛ք, որ ես ձու եմ ածել։ Իմ կարծիքով այդքան կրկչալուն մի ձուն շատ քիչ է։ Այնպէս չէ՞, իմաստուն Հաւիկ մարիկ։

—Բայց դու ի՞նչ ես շինում, դո՞ւ, որ իմ մի ձուն քիչ ես համարում։

—Ես ինչ որ շինում եմ, քեզ պէս կըրկըչալով չեմ յայտնում ուրիշներին։ Ես, գլուխս քաշ գցած, մեղր եմ շինում։ Գիտե՞ս ինչ է մեղրը։ Դա հաւի կերակուր չէ, քո խելքի բանը չէ, Հաւիկ մարիկ։

Պսակներ.

Վարդ ծաղկին լինինք նման
Եւ օրինակ հեզութեան.
Թող վարդը հանգստանայ
Մեր մատաղ սրտի վրայ։

Ազնիւ սիրուն մանուշակ,
Համեստութեան օրինակ,
Տուր մեզ ծաղիկ գեղեցիկ,
Քո քնքուշ հոտ անուշիկ։

Օրինակ անմեղութեան,
Դաշտի սիրուն դու շուշան,
Եկ, զարդ եղիր մեր պարին,
Եկ, միացիր մեր երգին։

Կանաչ խոտը դաշտերի
Մեր սրտին է սիրելի.
Թող ոտը կաղնի ծառին
Պսակ լինի մեր գլխին։

Սիրուն կանաչ պսակին
Թող միանանք, բարեկամք,
Եւ յոյսերս անբաժան
Մնան մեզնից յաւիտեան։

Մանուշակ.

Կապոյտ գլխով, կանաչ ոտով
Ես ծաղիկ եմ անուշ հոտով.
Թէև տունկս փոքրիկ է՝ ցած,
Արօտներում միշտ թաք կացած,
Բայց իմ փունջս ամենի տան՝
Թէ աղքատի, թէ մեծատան,
Իբրև գարնան առաջին զարդ,
Կարէ տեսնել ամենայն մարդ.
Ես եմ սիրուն գարնան գուշակ,
Իմ անունս է մանուշակ։

Ոսկի և երկաթ.

Ոսկին, երկաթին արհամարհելով, ասաց մէկ անգամ.—Երանի գիտենամ, դու ինչա՞ցու ես, որ մետաղների կարգն ես ընկելը. քո սև ու ժանգոտ երեսովդ մարդու վրայ զզուանք ես բերում։ Նայի՛ր ինձ վրայ. տես՝ ի՞նչպէս գեղեցիկ եմ փայլում, ինչպէս շողշողում։ Նայի՛ր մեր սիրուն օրիորդների ու հարսների ականջներին ու մատներին, դու կըտեսնես իմ փառքն ու պատիւը. նայի՛ր նրանց ճակատների շարքերին, դու

կըտեսնես իմ փայլն ու գեղեցկութիւնը. նայիր նրանց պարանոցներին ու կուրծքերին, դու կըտեսնես իմ մանեակների ու շղթաների նրբութիւնը։ Զեմ հաշւում ապարանջանները, գնդասեղները. գիտեմ որ դու այնքան կոշտ ու կոպիտ ես, որ այդպէս քնքուշ բաների վրայ ոչ ճաշակ ունիս, ոչ հասկացողութիւն։

Երկաթը պատասխանեց Ոսկուն։

—Ես չեմ ուրանում, Ոսկի աղա, որ դու գեղեցիկ ես. ամեն բանի զարդն ու զարդարանքը դու ես. գինդ շատ բարձր է, աղքատի բան չես. բայց ինչո՞ւ ես չափիցդ դուրս գոռոզանում։ Քո սիրուն օղակներդ ոչ ականջի լսելիքն են աւելացնում, ոչ մատներին ու կռներին զօրութիւն ու ժրութիւն տալիս։ Ճակատների փայլուն շարքերը գլխին խելք չեն տալիս. ոչ կուրծքերի նուրբ մանեակները սրտին գութ ու խնամք։

Ի՞նչ ասեմ մեր օրիորդներին, որ քեզ այդչափ պատիւ են տալիս, քեզ համար հալւում, մաշւում ու բարակացաւ ընկնում։ Իմ մի փոքրիկ ասեղը քո բոլոր զարդարանք-

ներից աւելի է օգուտ տալիս։ Գիտեմ, Ոսկի աղա, իմ փոքրիկ ասեղը քանի՛ տուն է պահում, քանի՛ որբի կերակրում։ Իմ խոփն ու ձևիչը ամբողջ աշխարհքին հաց են տալիս։

Մարդիկ ինչ որ շինում են, կամ պէտք է կտրեն, կամ պէտք է ծեծեն, կամ պէտք է սղոցեն, կամ պէտք է խարտոցեն, կամ պէտք է կարկատեն։ Իմ ուրագն ու կացինը որ չըլինին, իմ դուրը ու շաղափը, իմ սղոցն ու մուրճը, իմ կտրիչն ու խարտոցը—էլ կարո՞ղ էին մարդիկ բար քարի վերայ դնել, փայտ փայտի վրա։

Ահա այդպէս պարծենկոտ ես դու, Ոսկի աղա. քո փայլից կուրացած՝ ուրիշի լաւութիւնը չես տեսնում։

Արշակի շարադրութիւնը.

Երկար ժամանակ սպասում էի, թէ ե՞րբ պէտք է ինձ ուսումնարան տանեն։ Ուսումնարանի մօտովն անցնելիս՝ որ լսում

էի աշակերտների երգելու ձայնը, սիրտս մի ուրիշ կերպ էր դառնում, մտքումս ասում էի. ա՜խ ե՞րբ կըլինի, որ ես էլ սրանց մէջը լինիմ, սրանց պէս կարդամ, սրանց պէս երգեմ, սրանց հետ խաղամ. արդեօք կարժանանամ այն օրին։

Վերջապէս փափագիս հասայ։ Հայրիկս մի առաւօտ ինձ յայտնեց, թէ երկուշաբթի օրը քեզ տանելու եմ ուսումնարան, և այսօր պէտք է գնամ քո ուսման պիտոյքներն առնեմ։ Այն օրն էլ ես հաց չըկերայ չափազանց ուրախութիւնից։

Երեկոյին հայրս եկաւ տուն։ Ի՞նչ ասես որ չէր առել ինձ համար.—թուղթ, թանաք, թանաքաման, դասագիրք, տեսակ-տեսակ գրչածայրեր, գրչակոթեր, գրատախտակ, քարեգրիչներ, մատիտներ, մի քառակուսի քանոն, մի սիրուն գրչահատ։ Բոլորը ջոկ-ջոկ թղթերում փաթաթեցի ու դրի պահարանումս, մինչև հասաւ երկուշաբթին՝ ուսումնարան գնալուս օրը։

Նոր տարի.

Ահա հասաւ նոր տարի,
Հետը բերաւ նոր բարի.
Մանր տրղոց ուրախ օր,
Բարի զաւակ հօրն ու մօր։

Մանր տղայքն են ուրախ,
Ունին կաղին, գոզինաղ,
Սալորի չոր, չամիչ, թուզ,
Փշատ, յունապ և ընկուզ։

Մանր տղայք, չըմոռանաք,
Աշխարհումս չէք մենակ.
Ուրիշ շատ խեղճ տղայք կան,
Աղքատ ու անօգնական։

Նոքա հայր ու մայր չունեն.
Սև չոր հացի կարօտ են.
,,Աղքատներին ողորմած
Եղէք'', կասէ ձեզ Աստուած։

Մանկական խաղ.

Ա. Աշակերտ

(ասումէ անգործ մանկանը)
Ո՛վ դու մանուկ ծաղկահասակ,
Հերիք անգործ պարապ ման գաս.
Զուր մի կորցնիր ոսկի ժամերդ,
Թէ չէ տգէտ, բիրտ կըմնաս։

Բ. Աշակերտ

Խղճա, խղճա քո օրերին,
Արդէն անցաւ քո ութ տարին,
Ի՞նչ ես սովրել թափառելով,
Հասկացել ես չարն ու բարին։

Գ. Աշակերտ

Չէ՞ որ մեղք է խղճուկ հայրըդ,
Որ կաշխատի միշտ անդադար,
Թէ ինչ է՝ իւր որդին մի օր
Դառնայ լաւ մարդ իրան համար։

Աշակերտաց խումբը

Գոնէ նայիր ու մեզ առ քեզ
Աշխատութեան օրինակ,
Եւ մի անգին ժամանակըդ
Փչացընիլ չարունակ։

Ե՛կ, եկ, հեքիք պարապ չրջես,
Դորանից քեզ օգուտ չկայ.
Ե՛կ վարժարան, կարդա՛ մեզ հետ,
Որ խեղճ հայրդ ուրախ անայ։

Անգործ մանուկ

Ինչի՞ կըգամ ձեր վարժարան,
Որ զուր գերի ես դառնամ.
Ազատ, ուրախ փողոցներում
Լաւ չէ՞ խաղամ ու ման գամ։

Աշակերտաց խումբը

Մենք էլ երբ բոլորովին
Դասներս լաւ կըսերտենք,
Այն ժամանակ ազատ ուրախ
Խաղ կը խաղանք ու կ'երգենք։

Անգործ մանուկը

Հապա որ ձեզ վարժապետը
Միշտ կրծեծէ, կըպատժէ,
Մ'թթէ այդ վատ պատժարանը
Գալ ու նստելը արժէ։

Խումբը

Այստեղ ոչ թէ ծեծ ու պատիժ
Այլ ուսում են մեզ տալիս,
Միայն ծոյլ, վատ աշակերտը
Նախատւում է ու լալիս։

Անգործ մանուկը

Հապա որ միշտ հրամանով
Դուք կըկազնէք, կընստէք,
Եւ ինձ նման ուզած բոպէն
Ազատ ման գալ կարող չէք։

Խումբը

Ով որ չունի կարգ ու կանոն,
Նա ասւում է անկիրթ մարդ.
Կարգ, կանոնը մանկանց համար
Են գովական սիրուն զարդ։

Ե՛կ, ասում ենք, եկ վարժարան,
Ձեզ կշտանալ թափառելով.
Ում ուզում ես՝ գնա՛, հարցուր,
Մարդ կըդառնաս ուսումով։

Անգործ մանուկը

Ես էլ կըգամ, ես էլ կըգամ,
Էլ չեմ չրջիլ պարապ, զուր.
Ես էլ ձեզ հետ միշտ կըկարդամ,
Էլ չեմ ընկնիլ դռնէ դուռ։

Խումբը

Ե՛կ մեզ մօտ, եկ մեզ մօտ,
Քեզ կընդունենք մեծ սիրով.
Միասին, միասին,
Խաղանք, խնդանք երգելով։

Բոլորը

Եկէք, եղբարք, թեւ-թեւի տանք,
Իրար գրկենք, ուրախանանք,
Քանի այդպէս դեռ մանուկ ենք,
Ուսում առնենք, խնդանք, խաղանք։
Դէհ, եղբարք, դէհ, եղբարք,
Ուրախ երգենք ու խաղանք։

Ոչ ոք չունի մեզի նման
Ուրախ օրեր, զուարթ ժամեր,
Աշակերտաց կեանքն է անհոգ,
Սիրան է մաքուր, գործն օգտաբեր։
Դէհ, եղբարք, դէհ, եղբարք,
Ուրախ երգենք ու խաղանք։

Կեցցէ, կեցցէ մանուկ հասակ,
Կեցցեն ուսում, խաղի ժամեր.
Կեցցէ յաւետ մեր վարժարան,
Կեցցեն նք և մենք, աշակերտներ։
Պար բռնենք ու երգենք,
Քանի որ իրար հետ ենք.
Տրայ լայ, լայ, լայ, լայ, լայ,
Տրայ լայ, լայ, լայ, լայ, լայ։

Տղայոց աղօթք.

Հայր մեր երկնաւոր, հայր ամեն մարդի. Դու ինձ ամեն օր տաս հազար բարի, —կեանք, լոյս, կերակուր, հայր ու քաղցրիկ մայր, մեծ ու փոքրիկ քոյր, անուշիկ եղբայր։ Իսկ ես ի՞նչ ունիմ, որ ինչ տամ Քեզի. առջևը դրնկնիմ, կենամ աղօթքի. ,,Շնորհէդ տուր ինձ, որ ծնողներիս, ուսուցիչներիս և իմ մեծերիս լինիմ սիրելի, իսկ Քեզ հաճելի,,։

Առաւօտեան աղօթք.

Ո՛վ տէր մեր գթոտ,
Դու լոյս առաւօտ,
Ծագի՛ր և մեզ մօտ
Քո լոյսդ անաղօտ։
Թող լուսաւորին
Մեր միտք ու հոգին,
Որ Քո լոյս անուան
Լինինք փառաբան։

Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ ամէն։

Հայր մեր.

Հայր մեր որ երկնքումն ես, սուրբ լինի քո անունը. գայ քո թագաւորութիւնը. քո կամքը լինի երկրիս վրայ էլ. ինչպէս որ երկնքումն է: Մեր ամենօրեայ հացն մեզ այսօր էլ տուր: Թող մեր այն պարտքերը, որ քեզ պարտական ենք, ինչպէս որ մենք թողում ենք մեզ պարտ եղողներինը: Թոյլ չըտաս, որ մենք փորձանքի մէջ ընկնինք, այլ փրկիր մեզ չար բաներից, որովհետև միայն դու ունիս յաւիտենական թագաւորութիւն, զօրութիւն և փառք.—ամէն:

Տէրունական աղօթք.

Հայր մեր, որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո. եկեսցէ արքայութիւն քո, եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի: Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր: Թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց. և մի՛ տանիր զմեզ 'ի փորձութիւն, այլ փրկեա՛ զմեզ 'ի չարէ. զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս. ամէն:

ՎԵՐՋ

ՊԵՏ ԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ГСС Библиотека
ՀՍՍՌ-Արմ ССР
Ա. Մեսրոպի անվան

C 9pm/268

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՏԷՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1. Աղայեանց՝ Ուսումն Մայրենի Լեզուի, ա. տարի . 25 կ.
2. „ Ուսումն Մայրենի Լեզուի, բ. տարի . 40 կ.
3. „ Ուսումն Մայրենի Լեզուի, գ. տարի . 55 կ.
4. Գէորգբէկեան՝ Ժողովածու Թուաբ. խնդիրների՝ Ամբ. Թուեր 40 կ.
5. Թումանեանց՝ Начальная Книга Русскаго Языка. 25 կ.
6. Մանդինեան՝ Նահապետական Աշխարհ . . . 60 կ.
7. „ Ընտանեկան Աշխարհ . . . 25 կ.
8. „ Դիւցազնական Աշխարհ . . . 25 կ.
9. „ Հենչելի՝ բանաւոր և գրաւոր հաշուելու խնդիրներ, առաջին և երկրորդ տարի . 40 կ.
10. „ Բանաւոր և գրաւոր հաշուելու խնդ. գ. տարի 50 կ.
11. Տէր-Ղևոնդեան՝ Մայրենի Լեզու, առաջին տարի . 35 կ.
12. „ Մայրենի Լեզու, երկրորդ տարի . . 40 կ.
13. „ Մայրենի Լեզու, երրորդ տարի . . 50 կ.
14. „ Մայրենի Լեզու, չորրորդ տարի . . 65 կ.
15. „ Մայր լեզուի բաց. ձեռնարկը. ա. տար. սպառուած
16. „ Մայրենի Լեզուի քերականութ. տարերքը, մասն առաջին. . . . 30 կ.
17. „ Մայրենի Լեզուի քերականութեան տարերքը, մասն երկրորդ . . . 40 կ.
18. „ Հայորդի սրբազան պատմ. Հին Կտակ. . 50 կ.
19. „ Սրբազան պատմութիւն Նոր Կտակարանի 50 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ Въ Центральную Книжную Торговлю.

2013 3203